

УДК 657.471**К. О. РОГОВА^{1*}, Г. С. П'ЯТИГОРЕЦЬ¹**

¹Каф. «Облік, аудит та інтелектуальна власність», Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, вул. Лазаряна, 2, Дніпропетровськ, Україна, 49010, тел. (066) 676-90-74, ел. пошта RogovayaKate@rambler.ru

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ У ДИСТАНЦІЇ ЕЛЕКТРОПОСТАЧАННЯ

Мета. Стаття присвячена розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку витрат у дистанції електропостачання. **Методика.** Для розв'язання задач такого класу запропоновано застосувати методи аналізу, синтезу та порівняння, дедукції, індукції, логіки та абстрагування. **Результати.** У дослідженні наведено рекомендації, що частково допомагають розв'язати проблему удосконалення обліку експлуатаційних витрат та їх оптимізації в дистанції електропостачання. **Наукова новизна.** У роботі наведено пропозиції щодо удосконалення обліку витрат, серед яких можна виділити організацію обліку витрат за стадіями технологічного процесу, бюджетування доходів і витрат на виробництво, створення системи обліку витрат і калькулювання собівартості, що відбиває специфіку підприємства. **Практична значимість.** Використання наведених результатів дозволить оптимізувати експлуатаційні витрати дистанції електропостачання.

Ключові слова: витрати; дистанція електропостачання; облік; контроль; оптимізація.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями

В умовах глибоких економічних перетворень питання обліку витрат є надзвичайно важливим для всіх господарюючих суб'єктів і для держави в цілому. Величина витрат являє собою головний резерв підвищення прибутку підприємства. Проблеми обліку витрат полягають у серйозних змінах, пов'язаних із розширенням кола облікових об'єктів, наданням гнучкості у використанні існуючих і розробкою нових методик обліку, зміною місця бухгалтера в управлінні господарськими процесами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблемі обліку витрат приділяли чимало уваги як зарубіжні, так і вітчизняні науковці. Найбільш фундаментальними й такими, що охоплюють різні аспекти цієї проблеми, є праці таких авторів: Ф. Ф. Бутинець, В. А. Дерій, А. М. Должанський, Р. В. Задаровська, Є. В. Міщук, В. Я. Нусінов, Я. О. Остапенко, Т. В. Приходько, В. М. Рожелюк, М. І. Скрипник, Л. Г. Столяр, О. А. Чухліб, Ю. О. Шумило та низка інших.

Мета

Метою дослідження є розробка рекомендацій щодо удосконалення обліку витрат в дистанції електропостачання.

Виклад основного матеріалу дослідження

Дистанція електропостачання є відособленим структурним підрозділом залізниці, що входить до складу служби електрифікації та електропостачання залізниці. Вона забезпечує технічне й господарське обслуговування тягових підстанцій і контактної мережі електрифікованих залізниць, деяких електричних станцій і знижувальних трансформаторних підстанцій, зовнішніх електричних мереж, призначених для живлення пристроїв СЦБ, ліній подовжнього електропостачання (до введення в будівлю), електромереж зовнішнього освітлення, включаючи світильники й прожекторне освітлення.

Експлуатаційні витрати дистанції електропостачання складаються з таких елементів витрат: витрати на оплату праці, відрахування на соціальні потреби, витрати на матеріали та інші матеріальні витрати, на паливо, енергію, амортизацію необоротних активів, інші витрати.

В Україні є нормативні акти, що регулюють облік витрат. Зокрема, відповідно до П(С)БО № 16 «Витрати», витратами звітного періоду

визначаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [1].

Експлуатаційні витрати є однією з комплексних статей сукупних логістичних витрат, їх рівень впливає на рівень витрат операційної діяльності підприємства, а відтак, і на його фінансові результати. Ефективне управління експлуатаційними витратами та їх моніторинг в загальній сумі витрат операційної діяльності підприємства потребує розробки точної номенклатури статей витрат. Структуризація експлуатаційних витрат сприятиме організації їх обліку, розподілу, оцінки та регулювання. З огляду на чинні нормативні акти, номенклатуру статей експлуатаційних витрат рекомендовано подати таким чином:

- витрати на експлуатацію в дистанції електропостачання;
- витрати на повне відновлення, ремонт та інші види поліпшень;
- орендна плата;
- інші витрати [2, с. 6].

Отже, експлуатаційні витрати – це грошове вираження поточних витрат залізниць на здійснення перевезень, величина яких, поділена на обсяг виконаних перевезень, складає собівартість транспортування одиниці вантажу, пасажирів, багажу чи пошти. До них включають витрати експлуатаційної й підсобно-допоміжної діяльності з обслуговування експлуатаційної діяльності (крім витрат, що відшкодовуються за рахунок додаткових зборів та платежів). Витрати експлуатаційної діяльності та експлуатаційні витрати не слід ототожнювати, оскільки вони характеризують різні виробничі процеси. Якщо перші відображають витрати на здійснення технічної і комерційної експлуатації залізничного транспорту, то до складу інших, поряд із зазначеними, входять витрати підсобно-допоміжної діяльності щодо обслуговування перевізного процесу й не включаються витрати, що відшкодовуються за рахунок додаткових зборів та платежів. Виходячи з цього, у науковій літературі запропоновано витратами експлуатаційної діяльності вважати поточні витрати, пов'язані з перевезенням вантажів, пасажирів, багажу і пошти, що виникають у результаті технічної і комерційної експлуатації залізниць [5, с. 154].

Важливо також максимально наблизити групування витрат на залізничному транспорті за різними класифікаційними ознаками до загальноприйнятих стандартів, яких дотримуються всі галузі економіки країни. Необхідною умовою побудови ефективної системи бухгалтерського обліку та формування якісної інформації з метою прийняття управлінських рішень є врахування специфіки діяльності Укрзалізниці. Так, у складі елемента «Матеріальні затрати» необхідно виділяти окремі субелементи: «Матеріали», «Паливо» та «Електроенергія». Це поглибить контроль за встановленням потреби в окремих матеріальних ресурсах, а також підвищить якість планування на базі облікових і звітних даних, оскільки частка кожного з цих субелементів на залізничному транспорті досить висока.

У формах внутрішньої звітності з метою підвищення рівня її інформативності в складі субелемента «Електроенергія» необхідно виділяти витрати, що припадають на тягу потягів, оскільки дані витрати у витратах з використання електроенергії складають 80 %. Включення цих показників до звітності забезпечить одержання об'єктивної інформації та сприятиме посиленню контролю за витрачанням енергетичних ресурсів [5].

Один з найсучасніших методів обліку витрат, який можна запропонувати як удосконалення обліку витрат дистанції електропостачання, є нормативний метод. Його перевагою є значне зменшення трудомісткості переходу, оскільки метод має спільні риси з плановою калькуляцією, яка використовується наразі в дистанції електропостачання. Також цей метод дозволяє порівнювати нормативні витрати, що коригуються на суму виявлених обліком відхилень, з плановою собівартістю. Для розробки нормативних калькуляцій використовуються технічні норми на певну дату. У результаті здійснення заходів, метою яких є удосконалення технології та організації виробництва, відбуваються зміни норм. Правильна організація обліку змін норм та їх впливу на собівартість продукції (робіт, послуг) є передумовою зниження собівартості.

Подальше дослідження питання організації обліку витрат на підприємстві також показало, що відсутня система гнучкого оперативного обліку, результативного попереднього контролю виробничих витрат та їх жорсткого норму-

вання. Вирішенню завдань щодо оптимізації витрат діяльності дистанції електропостачання буде сприяти застосування автоматизованих засобів обробки економічної інформації

Серед пропозицій, які мають найбільш практичне значення для підприємства щодо удосконалення обліку витрат, можна виділити такі:

1. Організація обліку витрат за стадіями технологічного процесу.

2. Бюджетування доходів і витрат на виробництво.

3. Створення системи обліку витрат і калькулювання собівартості, що відбиває специфіку підприємства.

На сьогодні система обліку та контролю експлуатаційних витрат дистанції електропостачання залізниць повинна розв'язувати не тільки класичні задачі систем обліку, генерувати звітні документи, але й розв'язувати багато додаткових задач, у першу чергу, це стосується пошуку шляхів оптимізації витрат. Для цього необхідно проводити оцінку факторів, що здійснюють вплив на зміну витрат дистанції електропостачання за елементами витрат, а саме: внутрішньогалузевих та зовнішніх факторів, які наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Фактори, що здійснюють вплив на зміну витрат дистанції електропостачання

Найменування елемента витрат	Фактори	
	Внутрішні галузеві	Зовнішні
Обґрунтовані		
Фонд оплати праці	Обсяг робіт	Інфляційні чинники, під впливом яких відбувається індексація заробітної плати
	Контингент	
	Індексація заробітної плати	
Матеріали	Обсяг робіт	Ціни на матеріали
	Контингент	
	Кількість споживаних ресурсів, незалежних від обсягу робіт	
Паливо	Кількість устаткування, що працює на паливі	Ціни на паливо
Електроенергія	Кількість споживаної електроенергії	Ціна 1 кВт
Амортизація	Кількість вибувчих об'єктів та об'єктів, що надійшли	Зміни в законодавстві з обліку основних засобів і нарахування амортизації
	Переоцінка	
	Поліпшення умов праці, витрати на підготовку й перепідготовку кадрів тощо	Нормативи витрат на відрядження за законодавством
Інші матеріальні	Кількість заявок на підрядні роботи	Вартість підрядних робіт
Неліквідні матеріали і витрати	Замовлення, що перевищують необхідні потреби	Ціни на матеріали

Закінчення табл. 1

Найменування елемента витрат	Фактори	
	Внутрішні галузеві	Зовнішні
Необґрунтовані		
Підвищені доплати до основної заробітної плати керівників дистанції	Обумовлено внутрішніми документами	Інфляційні чинники, які ведуть як до зростання основної частини заробітної плати, так і до доплат, визначуваних у відсотковому співвідношенні до базової складової
Підвищені витрати на мотивацію персоналу, не залежні від зростання продуктивності праці кожного працівника	Обумовлено внутрішніми документами	Інфляційні чинники, які ведуть як до зростання основної частини заробітної плати, так і до доплат, визначуваних у відсотковому співвідношенні до базової складової

Оцінка вказаних факторів дасть змогу позитивно впливати на економію експлуатаційних витрат дистанції електропостачання.

Висновки

У роботі наведено пропозиції щодо удосконалення обліку витрат, серед яких можна виділити організацію обліку витрат за стадіями технологічного процесу, бюджетування доходів і витрат на виробництво, створення системи обліку витрат і калькулювання собівартості, що відбиває специфіку підприємства.

Окрім планування, обліку та контролю також необхідно проводити оцінку факторів, що здійснюють вплив на зміну витрат дистанції електропостачання за окремими елементами: фонд оплати праці, матеріали, паливо, електроенергія, амортизація. Фактори поділено на обґрунтовані та необґрунтовані, зовнішні та внутрішні галузеві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318, із змінами та доповненнями.
2. Попко О. В. Економічна оцінка та регулювання експлуатаційних витрат засобів логістичної інфраструктури підприємства : автореф. дис. ...
3. канд. екон. наук: 08.06.01 / О. В. Попко; Нац. ун-т «Львів. політехніка». – Львів, 2004. – 20 с.
3. Дерій В. А. Термін «витрати» і його трактування для потреб обліку та контролю / В. А. Дерій // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 1(26). – С. 154–160.
4. Должанський А. М. Вдосконалення діючої системи витрат на промислових підприємствах / А. М. Должанський, О. Г. Фіновський // Науковий вісн. НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.10. – С. 203–208.
5. Боїла Л. І. Сутність та склад витрат підсобно-допоміжної діяльності залізничного транспорту / Л. І. Боїла // Вісн. ЖДТУ. – 2010. – № 1 (51). – С. 153–156.
6. Нусінов В. Я. Аналіз та контроль рівня витрат та видатків на промислових підприємствах / В. Я. Нусінов, Є. В. Мішук // Вісн. МНТУ. – 2012. – № 3 (7). – С. 186–194.
7. Бухгалтерський управлінський облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. / Ф. Ф. Бутинець, Т. В. Давидюк, З. Ф. Канурна та ін. ; за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Житомир : Рута, 2007. – 480 с.
8. Загородній А. Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики : навч. посібник / Загородній А. Г., Партин Г. О., Пилипенко Л. М. – [3-тє вид., перероб. і доп.]. – Київ: Знання, 2007. – 550 с.

Е. А. РОГОВАЯ^{1*}, А. С. ПЯТИГОРЕЦ¹

^{1*}Каф. «Учет, аудит и интеллектуальная собственность», Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, ул. Лазаряна, 2, Днепропетровск, Украина, 49010, тел. (066) 676-90-74, эл. почта RogovayaKate@rambler.ru

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УЧЕТА ЗАТРАТ В ДИСТАНЦИИ ЭЛЕКТРОСНАБЖЕНИЯ

Цель. Статья посвящена разработке практических рекомендаций по совершенствованию учета затрат в дистанции электроснабжения. **Методика.** Для решения задач такого класса в работе предложено использовать методы анализа, синтеза и сравнения, дедукции, индукции, логики и абстрагирования. **Результаты.** В работе приведены рекомендации, которые частично помогают решить проблему совершенствования учета эксплуатационных расходов и их оптимизации в дистанции электроснабжения. **Научная новизна.** В работе приведены предложения по совершенствованию учета затрат в дистанции электроснабжения, среди которых можно выделить организацию учета затрат по стадиям технологического процесса, бюджетирования доходов и расходов на производство, создание системы учета затрат и калькулирования себестоимости, отражающей специфику предприятия. **Практическая значимость.** Использование указанных результатов позволит оптимизировать эксплуатационные расходы дистанций электроснабжения.

Ключевые слова: расходы; дистанция электроснабжения; учет; контроль; оптимизация.

K. ROGOVAYA^{1*}, G. S. PIATYGORETS¹

^{1*}Dep. «Accounting, Audit and Intellectual Property», Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Lazaryan St., 2, Dnipropetrovsk, Ukraine, 49010, tel. (066) 676-90-74, e-mail RogovayaKate@rambler.ru

IMPROVED COST ACCOUNTING IN DISTANCE OF POWER SUPPLY

Goal. The work is dedicated to the development of practical recommendations to improve cost accounting in distance of power supply. **Methodology.** For the decision of tasks of such class it is in-process suggested to use the methods of analysis, synthesis and comparison, deduction, induction, logic and abstracting. **Results.** The paper presents the recommendations, partially solve the problem of perfection of the account of operating costs and optimization of power distance. **Scientific novelty.** The paper contains proposals to improve the accounting of costs in distance of power supply, among which are the organization of cost accounting according to the stages of the process, the budgeting of revenues and costs of production, the creation of cost accounting and calculation of the cost that reflects the specifics of the enterprise. **Practical meaningfulness.** Using these results will help to optimize the operating costs of distances of power supply.

Key words: costs; power distance; accounting; control; optimization.

Надійшла до редколегії 15.05.2016.

Стаття рекомендована до друку канд. екон. наук, доц. Гненним М. В. та канд. екон. наук, доц. Атамасом П. Й.